Pregledni rad
UDK: 159.925.8: 81`233 -053.4
25. III. 2026.
DOI 10.47960/2712-0457.2026.1.8.138

ANTONIJA BLAŽI OSTOJIĆ*

ULOGA GESTE U INTERPERSONALNOJ KOMUNIKACIJI U RANOJ DJEČJOJ DOBI: PREGLED I TEORIJSKA ANALIZA

SAŽETAK

Geste predstavljaju jedan od prvih oblika ljudske komunikacije i imaju ključnu ulogu u ranome razvoju interpersonalnih odnosa i jezika. Cilj ovoga rada bio je analizirati ulogu geste u ranome komunikacijskome razvoju u pregledu suvremene literature. Korišten je narativni pregled relevantnih istraživanja iz područja razvojne psihologije, lingvistike i logopedije. Rezultati ukazuju na to da geste u svome značenju prethode verbalnoj komunikaciji, predviđaju razvoj rječnika te sudjeluju u uspostavljanju združene pažnje i socijalne interakcije. Rasprava naglašava multimodalnu prirodu komunikacije i potrebu za integracijom gesta, jezika i govora u teorijskim modelima. Zaključno, geste predstavljaju temeljni dio komunikacijskoga sustava i važan su pokazatelj ranoga razvoja, ali i mogućih razvojnih odstupanja u razvoju vještina interpersonalne komunikacije.

Ključne riječi: geste; rana interpersonalna komunikacija; jezični razvoj; združena pažnja; neverbalna komunikacija.

* Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Osijek, Croatia, antonijabo@blazi.hr

UVOD

Razvoj interpersonalne komunikacije započinje znatno prije pojave govora, a neverbalni oblici komunikacije imaju ključnu ulogu u tome procesu. Među njima geste zauzimaju posebno mjesto jer omogućuju djetetu da, prije nego što je ovladalo jezičnim sredstvima i govorom, uspostavi kontakt sa svojom okolinom, izrazi želje, usmjeri pažnju odraslih, dijeli interes za predmete i događaje te aktivno sudjeluje u socijalnim rutinama i socijalnim interakcijama (Tomasello, 2003, Iverson i Goldin-Meadow, 2005, Morgenstern, 2024).

Neverbalna komunikacija obuhvaća različite oblike prijenosa značenja bez uporabe riječi (Kendon, 2004). U razvoju djeteta ona prethodi verbalnoj komunikaciji, a geste predstavljaju jedan od prvih organiziranih oblika socijalne komunikacije (Iverson i Goldin-Meadow, 2005).

Geste se definiraju kao namjerni pokreti tijela koji prenose značenje u socijalnoj interakciji (McNeill, 1992), imaju komunikacijsku namjeru te su usmjereni prema nekoj osobi (Iverson i Thal, 1998, prema Crais i Ogletree, 2016). U ranoj dobi one često čine osnovu komunikacije jer omogućuju izražavanje prije usvajanja jezika i razvoja govora (Clark i Kelly, 2022) te imaju važnu socijalnu dimenziju jer nastaju u interakciji s drugima (Tomasello, 2003). Djeca putem gesta ne samo da prenose značenje nego uče i pravila interpersonalne razmjene: kako privući pažnju komunikacijskoga partnera, kako dijeliti iskustvo i kako uskladiti vlastitu namjeru s reakcijama druge osobe (Guevara i Rodríguez, 2023).

Suvremena istraživanja naglašavaju multimodalnu prirodu komunikacije, pri čemu se govor, geste i drugi oblici izražavanja razvijaju u međusobnoj povezanosti (Karadöller i sur., 2024). Geste se danas promatraju kao integralni dio komunikacijskoga sustava koji ne samo da prati govor nego aktivno pridonosi razumijevanju i produkciji jezika. Brojna istraživanja ukazuju na snažnu povezanost između gesta i jezika, pri čemu geste ne samo da prethode verbalnoj komunikaciji nego su i snažan prediktor kasnijega jezičnoga razvoja (Rowe i Goldin-Meadow, 2009, Iverson i Goldin-Meadow, 2005). Posebnu važnost imaju deiktičke geste i tzv. ostenzivni oblici komunikacije koji predstavljaju temelj za razvoj združene pažnje kao temeljne osnove intencijske komunikacije (Guevara i Rodríguez, 2023).

Unatoč velikome broju istraživanja i dalje postoje otvorena pitanja o prirodi odnosa između gesta i jezika, ulozi socijalnoga konteksta i mogućnostima primjene tih spoznaja u praksi. Upravo zbog nedostatnoga poznavanja uloge i važnosti gesta u ranome razvoju interpersonalne komunikacije, često se nailazi na otpor i nerazumijevanje pri nastojanju da se kao jedno od prvih sredstava komunikacije, posebno kod djece čiji obrasci komunikacijskoga razvoja odstupaju od očekivanih miljokaza, potiču razvoj i uporaba gesta. Tema o ulozi geste u interpersonalnoj komunikaciji u ranoj dječjoj dobi važna je iz više razloga. Prvo, razumijevanje razvoja gesta pridonosi boljemu razumijevanju rane interpersonalne komunikacije i komunikacijskoga razvoja u cjelini. Drugo, praćenje pojave

i uporabe gesta važno je jer pridonosi procjeni urednoga ili odstupajućega razvoja interpersonalne komunikacije djeteta, jer kašnjenje ili odsutnost određenih komunikacijskih gesta može upućivati na širi kontekst teškoća u komunikacijskome, jezičnome ili socijalno-kognitivnome razvoju. Treće, spoznaje o funkciji i značenju gesta u ranome komunikacijskome razvoju imaju praktičnu vrijednost za roditelje, odgojitelje, logopede i druge stručnjake koji sudjeluju u poticanju razvoja rane interpersonalne komunikacije.

Cilj je rada pregledom i analizom relevantne literature istražiti ulogu gesta u interpersonalnoj komunikaciji u ranoj dječjoj dobi te kritički razmotriti njihovu povezanost s kasnijim jezičnim razvojem.

METODOLOGIJA

U radu je primijenjen narativni pregled literature. U analizu su uključeni znanstveni radovi iz područja razvojne psihologije, psiholingvistike i logopedije, s naglaskom na noviju literaturu (2000. – 2026. godine), uz uključivanje klasičnih teorijskih izvora.

Kriteriji uključivanja radova u analizu bili su:

- da je riječ o radovima koji obrađuju temu razvoja gesta u ranoj dječjoj dobi
- da je riječ o radovima koji izvještavaju o istraživanjima povezanosti gesta i jezika
- da je riječ o teorijskim radovima na temu interpersonalne komunikacije.

Analiza je provedena kvalitativno, usporedbom rezultata prethodno navedenih istraživanja i teorijskih znanstvenih radova i identifikacijom ključnih tematskih cjelina: gesta kao neverbalni oblik komunikacije, njezine vrste, njezin razvoj, funkcije i njezina povezanost s jezikom.

REZULTATI

Gesta kao oblik neverbalne komunikacije

Neverbalna komunikacija obuhvaća sve oblike prijenosa značenja koji se ne ostvaruju riječima, uključujući mimiku, pogled, tjelesni stav, dodir, prostorne odnose i geste (Kendon, 2004., Knapp i sur., 2013). U ontogenetskome smislu neverbalna komunikacija prethodi verbalnoj: dijete najprije komunicira pogledom, izrazom lica, glasanjima i pokretima tijela, a tek kasnije usvaja jezik i razvija artikulirani govor (Iverson i Goldin-Meadow, 2005). U tome kontekstu geste zauzimaju posebno mjesto jer predstavljaju jedan od prvih jasno usmjerenih i socijalno funkcionalnih oblika komunikacijskoga ponašanja.

U ranome dječjemu razvoju geste nisu samo popratni elementi komunikacije, nego često čine njezinu glavnu osnovu (Clark i Kelly, 2022). Dijete koje još ne govori ili raspolaže vrlo ograničenim brojem riječi može pokazivanjem, pružanjem predmeta, mahanjem ili podizanjem ruku jasno izraziti potrebu, interes ili namjeru (Bates i sur., 1979). Time gesta postaje sredstvo uspostavljanja interpersonalnoga odnosa, a ne samo individualni motorički čin.

Suvremena literatura odbacuje starije shvaćanje prema kojemu geste u ranome djetinjstvu služe isključivo kao privremena zamjena za govor. Umjesto toga, gesta i govor promatraju se kao

dijelovi jedinstvenoga komunikacijskoga sustava koji se razvija u međusobnoj povezanosti (Goldin-Meadow, 2003). Gesta, dakle, nije manje razvijen oblik komunikacije, nego razvojno temeljna sastavnica interpersonalnoga sporazumijevanja. Istraživanja pokazuju da su geste tijesno povezane s razvojem jezičnoga razumijevanja i proizvodnje te da rani gestovni repertoar može predviđati kasnije jezične ishode (Kuvač Kraljević i sur., 2014, Iverson i Goldin-Meadow, 2005). U skladu s prethodno navedenim tvrdnjama Iverson i Goldin-Meadow (2005) navode rezultate svojega istraživanja u kojemu zaključuju da se na leksičkoj razini većina leksičkih jedinica u djetetovu repertoaru pojavila najprije u obliku geste, a zatim u obliku govora, dok na rečeničnoj razini nalaze da kombinacije geste i riječi koje su sadržavale dva elementa predviđaju početak proizvodnje dvočlanih iskaza.

Iako istraživanje Iverson i Goldin-Meadow (2005) pokazuje da se uporaba gesta, posebno izoliranih, s razvojem jezično-govorne komunikacije smanjuje, odnosno da njihov udio u komunikacijskome opusu postaje sve manji, a sve veći dio otpada na jezično-govorno izražavanje, geste nikada u potpunosti ne izlaze iz komunikacijskoga čina. Tako Kotarac i Kovačević (2003) navode da su geste često popratna pojava koja se javlja uz govor te služi kao potpora govornoj komunikaciji. Iverson i Goldin-Meadow (2005) u istraživanju dolaze do podatka da se u djetetovu razvoju u razdoblju starosti između 10 i 14 mjeseci komunikacija o predmetima najvećim dijelom odvija putem gesta, no, s razvojem jezika i govora, geste ostaju prisutne, ali u znatno manjoj mjeri. Romero-Andonegi i sur. (2018) te Wetherby i sur. (1998) navode da uporaba izolirane geste počinje slabjeti krajem prve godine, kada dolazi do usložnjavanja gesta te porasta učestalosti kombiniranja gesta i drugih predjezičnih komunikacijskih sredstava, kao što su kontakt očima, vokalizacija ili čak kombinacija geste, kontakta očima i glasanja, da bi nakon prve godine gesta ostala i dalje prisutna, ali sada u kombinaciji s jezičnim komunikacijskim sredstvima odnosno riječima i govorom. Blaži (2015) navodi da se geste često koriste kao nadopuna nedovoljno razvijenomu jezično-govornome statusu i u kasnijoj dobi djeteta, a posebno važno mjesto ovdje zauzima tzv. deiktička gesta.

Bretherton i Bates (1979) navode da se gesta i riječ mogu kombinirati na paralelni i nadodajući način. U tzv. paralelnome načinu riječ izražava istu komunikacijsku namjeru kao i gesta te bi u nekim slučajevima sama riječ ili gesta bila dovoljna, ali, ipak, takva kombinacija čini poruku jasnijom (primjerice dijete kaže „ne“ i odmahuje glavom za „ne“ ili dijete kaže „vidi“ uz pokaznu gestu). U tzv. nadodajućemu načinu gesta uz riječ pruža jasniju i precizniju poruku nego samo pojedinačna riječ (primjerice dijete kaže „ne“ i odguruje hranu od sebe).

Važno je naglasiti da, iako su neverbalno sredstvo, geste imaju izraženu socijalnu dimenziju. One ne nastaju izolirano, nego u interakciji s drugima. Dijete uči značenje i funkciju gesta u ponavljanim, svakodnevnim rutinama u interakciji s roditeljima i drugim odraslim osobama

(Bruner, 1983, Tomasello, 2003, 2008). Primjerice, mahanje pri odlasku, klimanje glavom, pružanje ruku da ga netko podigne ili pokazivanje zanimljiva predmeta dobivaju komunikacijsku vrijednost upravo zato što odrasli na njih odgovaraju dosljedno i smisleno. Na taj način gesta postaje most između djetetove unutarnje namjere i socijalno dijeljenoga značenja.

Međutim, da bi gesta doista imala komunikacijsku funkciju, mora zadovoljiti tri osnovna kriterija. Prvi je da pokret nije sveden samo na instrumentalno djelovanje predmetom, drugi je da prenosi određeno značenje te ga odrasla osoba interpretira kao komunikaciju i treći je da je stabilan i da ima postojanu strukturu tijekom vremena i u različitim interakcijskim situacijama (Romero-Andonegi i sur., 2018).

Vrste gesta

Prema jednoj od najčešćih klasifikacija gesta (Iverson i Thal, 1998), koju navode Crais i Ogletree (2016), dijele se u dvije glavne skupine: deiktičke i reprezentacijske geste.

Deiktičke su geste one kojima se usmjerava pažnja druge osobe prema određenome objektu, osobi ili događaju, pri čemu njihovo značenje proizlazi iz konteksta u kojemu se pojavljuju (Liszkowski i sur., 2006; Iverson, Capirci i Casselli, 1994). Za razliku od simboličkih gesti, njihov oblik nije povezan s onim na što se odnose, nego prvenstveno izražavaju komunikacijsku namjeru djeteta (Iverson i sur., 1994; Colonnesi i sur., 2010). Drugim riječima, interpretacija takvih gesta ovisi o situaciji i interakciji u kojoj se koriste.

S obzirom na način izvođenja deiktičke geste mogu se podijeliti na kontaktne i distalne. Kontaktne geste uključuju fizički dodir s objektom ili osobom, poput povlačenja za ruku, guranja ili dodirivanja te se pojavljuju ranije u razvoju (već između sedmoga i devetoga mjeseca) (Crais i Ogletree, 2016). Kako dijete napreduje u komunikacijskim sposobnostima, postupno se smanjuje oslanjanje na ovakve geste. Međutim, kod djece s razvojnim odstupanjima, posebno odstupanjima u području komunikacijskih vještina, kontaktne se geste mogu zadržati dulje i mogu biti prisutne češće nego kod djece urednoga razvoja (Mitchell i sur., 2006).

Za razliku od njih, distalne geste ne uključuju izravan kontakt s objektom ili osobom, nego se ostvaruju na udaljenosti. One se obično pojavljuju nešto kasnije (između desetoga i dvanaestoga mjeseca života), a tipičan primjeri takvih gesta uključuju pokazivanje i pružanje predmeta (Volterra i sur., 2006; Liszkowski i sur., 2006). Upravo je razvoj distalnih gesta povezan s napretkom u razumijevanju namjera drugih i razvojem socijalne kognicije.

Funkcionalno gledano, deiktičke geste utječu na drugu osobu na socijalnoj razini, najčešće u okviru trijadičke interakcije koja uključuje dijete, odraslu osobu i objekt interesa (Tomasello, 2008). Njihova pojava označava važan razvojni pomak prema intencijskoj komunikaciji, odnosno svjesnu korištenju ponašanja kako bi se utjecalo na pažnju i ponašanje druge osobe (Colonnesi i sur., 2010).

Među najčešćim oblicima deiktičkih gesti izdvajaju se dohvaćanje,

pokazivanje, davanje i pokazivanje predmeta. Gesta dohvaćanja podrazumijeva ispruženu ruku prema objektu, često uz ponavljajuće pokrete otvaranja i zatvaranja šake. Gesta pokazivanja podrazumijeva usmjeravanje ruke ili kažiprsta prema objektu ili događaju, dok davanje uključuje pružanje predmeta drugoj osobi s određenom komunikacijskom namjerom. Pokazivanje predmeta odnosi se na situacije u kojima dijete drži predmet kako bi ga druga osoba uočila (Volterra i sur., 2006; Özçalişkan i Goldin-Meadow, 2010) i tako združila i podijelila pažnju na istome predmetu interesa.

Reprezentacijske geste čine drugu važnu skupinu u klasifikaciji gesta i razlikuju se od deiktičkih po tome što nose vlastito značenje neovisno o neposrednome situacijskome kontekstu. Njihova je osnovna karakteristika postojanje stabilnoga semantičkoga sadržaja, odnosno sposobnost da simboliziraju određeni objekt, radnju ili pojam bez potrebe za dodatnim kontekstualnim informacijama (Iverson i sur., 1994; Özçalışkan i Goldin-Meadow, 2010). Za razliku od deiktičkih gesta koje upućuju na nešto prisutno u okolini, reprezentacijske se geste referiraju na specifične sadržaje čije značenje ostaje relativno nepromijenjeno u različitim situacijama. U razvoju se reprezentacijske geste pojavljuju nakon deiktičkih, najčešće oko kraja prve godine života, odnosno oko dvanaestoga mjeseca (Crais i sur., 2004; Liszkowski i sur., 2006). Njihova pojava usko je povezana s razvojem simboličke funkcije i sve većom sposobnošću djeteta da koristi znakove za predstavljanje stvarnosti. Ove geste najčešće se javljaju u okviru ponavljajućih socijalnih interakcija i svakodnevnih rutina u interpersonalnoj komunikaciji, kao što su igre, pjesmice ili rituali s odraslima, koji djetetu pružaju strukturiran kontekst za učenje i usvajanje značenja (Tomasello, 2008).

Za razliku od ranijih oblika gesta razvoj reprezentacijskih gesti uvelike ovisi o socijalnome okružju, osobito o modeliranju odraslih i kulturnim obrascima komunikacije (Rowe i Goldin-Meadow, 2009). Djeca uče ove geste promatrajući i oponašajući odrasle u komunikaciji, a zatim ih postupno počinju koristiti samostalno i u novim situacijama. Tijekom vremena dolazi do prijenosa tih gesta iz specifičnih, ritualiziranih situacija u širi spektar komunikacijskih situacija, što ukazuje na razvoj fleksibilnosti u njihovoj uporabi (Crais i sur., 2009).

Unutar reprezentacijskih gesta razlikuju se simboličke i konvencionalne geste. Simboličke se geste odnose na prikazivanje objekata ili radnji putem pokreta koji ih oponašaju ili simboliziraju, primjerice gesta za „jesti“ koja sadrži ponavljajući pokret ruke koja se diže i prinosi ustima i spušta ili gesta za „spavati“ koja uključuje sklopljene ruke na koje je naslonjena glava (Acredolo i Goodwyn, 1988; Özçalışkan i sur., 2016). S druge strane, konvencionalne geste imaju društveno dogovoreno značenje i dio su kulturno specifičnih obrazaca komunikacije, poput mahanja za pozdrav ili stavljanja prsta na usta kao znak za tišinu (Volterra i sur., 2006). Ove geste omogućuju djetetu sudjelovanje u socijalnoj

komunikaciji i prije nego što razvije odgovarajuće verbalne izraze.

Simboličke geste imaju i važnu ulogu u ranome jezičnome razvoju jer često prethode pojavi odgovarajućih riječi i funkcioniraju kao njihov privremeni ekvivalent. Roditelji ih često interpretiraju kao prve oblike „riječi", a istraživanja pokazuju da one pridonose proširenju ranoga rječnika (Acredolo i Goodwyn, 1988; Rowe i Goldin-Meadow, 2009). Kako se verbalne sposobnosti razvijaju, djeca postupno zamjenjuju simboličke geste riječima, iako geste i dalje ostaju važan dio komunikacijskoga sustava (Özçalışkan i Goldin-Meadow, 2010).

Općenito, reprezentacijske geste označavaju prijelaz prema simboličkoj i jezičnoj komunikaciji. Njihova stabilnost u značenju i sposobnost generalizacije na različite kontekste čine ih ključnim pokazateljem kognitivnoga i komunikacijskoga razvoja djeteta (Liszkowski i sur., 2006).

Razvoj gesta

Razvoj geste započinje tijekom prve godine života, točnije u drugoj polovici prve godine i intenzivno se razvija i proširuje do sredine druge godine kao dio razvoja intencijske komunikacije (Carpenter i sur., 1998). U početku dojenče komunicira pretežno afektivnim signalima, poput pogleda, osmijeha, vokalizacija i promjena tjelesne napetosti. Međutim, tijekom druge polovice prve godine pojavljuju se prvi jasni oblici intencijske odnosno namjerne komunikacije, kada dijete više ne djeluje samo spontano ili refleksno, nego svojim ponašanjem nastoji utjecati na pažnju i ponašanje druge osobe.

U ontogenezi, razvoj gesta započinje vrlo rano, odvija se postupno, paralelno s razvojem socijalne interakcije i jezičnih sposobnosti te prati određeni razvojni slijed (Slika 1). Geste predstavljaju jedan od prvih organiziranih oblika komunikacije te imaju važnu ulogu u prijelazu prema govoru.

U prvim mjesecima života, od rođenja do šestoga mjeseca javljaju se tzv. preteče gesta. To je razdoblje života dojenčeta u kojemu ono još ne koristi prave geste, ali pokazuje niz ponašanja koja se smatraju njihovim pretečama te uključuje usmjeravanje pogleda prema osobi, praćenje lica druge osobe, osmijeh i različite pokrete tijela koji imaju komunikacijsku funkciju (Trevarthen, 1979). Ova rana interakcijska ponašanja razvijaju se unutar tzv. primarne intersubjektivnosti, gdje dijete i njegov primarni skrbnik dijele emocionalna stanja putem pogleda i izraza lica (Trevarthen, 1979).

Slika 1. Slikovni prikaz razvojnog slijeda gesti u ranoj dječjoj dobi

Između šestoga i devetoga mjeseca života pojavljuju se prvi namjerno usmjereni pokreti koji imaju komunikacijsku svrhu, poput pružanja ruku djeteta prema drugoj, odrasloj osobi kako bi ga se podiglo ili posezanja za predmetima uz pogled prema odrasloj osobi ili geste dohvaćanja koja se obično javlja oko osmoga mjeseca života (Crais i sur., 2004; Iverson i Goldin-Meadow, 2005; Liszkowski i sur., 2006). U ovome razdoblju dijete počinje razumijevati osnovnu uzročno-posljedičnu povezanost između vlastitoga ponašanja i reakcije okoline.

Jedna je od prvih gesta ona koja uključuje fizički dodir s objektom ili osobom, poput povlačenja za ruku, guranja ili dodirivanja (kontaktna gesta). Te se geste pojavljuju već između sedmoga i devetoga mjeseca života (Crais i Ogletree, 2016). Kako dijete napreduje u komunikacijskim sposobnostima, postupno se smanjuje oslanjanje na ovakve geste. Međutim, kod djece s razvojnim odstupanjima, posebno odstupanjima u području komunikacijskih vještina, kontaktne se geste mogu zadržati dulje i mogu biti prisutne češće nego kod djece urednoga razvoja (Mitchell i sur., 2006).

Oko devetoga do dvanaestoga mjeseca života razvijaju se prve prave geste koje ne uključuju izravan kontakt s objektom ili osobom, nego se ostvaruju na udaljenosti. Tipičan primjeri takvih gesta uključuju pokazivanje, pružanje i davanje predmeta (Bates i sur., 1979, Volterra i sur., 2006; Liszkowski i sur., 2006). Upravo je razvoj takvih tzv. distalnih gesta povezan s napretkom u razumijevanju namjera drugih i razvojem socijalne kognicije. Gesta pokazivanja (engl. pointing) smatra se

ključnom razvojnom prekretnicom jer odražava sposobnost dijeljenja pažnje s drugom osobom, odnosno razvoj združene pažnje (Carpenter i sur., 1998). Razvija se postupno, pri čemu se najprije javlja pokazivanje na bliske objekte odnosno objekte u neposrednoj blizini, a kasnije i na udaljene objekte, što odražava razvoj kognitivnih i komunikacijskih sposobnosti djeteta (Crais i sur., 2004; Liszkowski i sur., 2006). U razdoblju između desetoga i četrnaestoga mjeseca deiktičke geste postaju glavno sredstvo komunikacije. Djeca ih često kombiniraju s pogledom prema komunikacijskome partneru i objektu, što ukazuje na razvijenu sposobnost dijeljenja pažnje i razumijevanje socijalne interakcije (Tomasello, 2008; Liszkowski i sur., 2006). Takvo koordinirano ponašanje smatra se važnim pokazateljem socijalno-kognitivnoga razvoja i u ovome razdoblju geste imaju primarno komunikacijsku funkciju te često prethode pojavi prvih riječi.

Nakon prve godine života, između dvanaestoga i osamnaestoga mjeseca, pojavljuju se reprezentacijske (simboličke) geste koje nose specifično značenje neovisno o neposrednome kontekstu. Pri tome se, primjerice, gesta mahanja za „pa-pa“, kao preteča ostalih konvencionalnih gesta, javlja relativno rano, već između devetoga i dvanaestoga mjeseca života, dok se geste poput odmahivanja glavom za „ne“ pojavljuju nešto kasnije, između dvanaestoga i petnaestoga mjeseca života. Klimanje glavom za „da“ obično se javlja između osamnaestoga i dvadesetčetvrtoga mjeseca života (Acredolo i Goodwyn, 1988, Crais i sur., 2009; Iverson, 2010). Razvoj tih, kako ih još nazivaju „konvencionalnih gesti“, povezan je s regulacijom socijalnih interakcija i usvajanjem društvenih normi. Ove geste označavaju prijelaz prema simboličkoj komunikaciji i pokazuju da dijete počinje koristiti znakove za predstavljanje objekata, radnji ili stanja.

U drugoj godini života, odnosno između osamnaestoga i dvadeset četvrtoga mjeseca, djeca počinju kombinirati geste s riječima u jedinstvene komunikacijske cjeline (Goldin-Meadow, 2003). Primjerice, dijete može pokazivati na predmet i izgovoriti riječ („pas“) ili koristiti gestu i riječ za izražavanje složenijega značenja. Takve kombinacije smatraju se važnim prediktorom razvoja sintakse jer najavljuju pojavu dvočlanih iskaza (Iverson i Goldin-Meadow, 2005), odnosno pojavu složenijih oblika komunikacije (Rowe i Goldin-Meadow, 2009).

Kao što je već rečeno, nakon druge godine života geste ne nestaju, nego se integriraju s govorom i postaju njegov sastavni dio. Djeca koriste geste za pojašnjavanje, naglašavanje i organizaciju verbalnoga izraza (McNeill, 1992). U ovoj fazi geste prate govor te i dalje imaju važnu kognitivnu i komunikacijsku funkciju.

Analizom nalaza pregledane literature može se vidjeti da kronološki razvoj gesta pokazuje jasan kontinuitet, od ranih neverbalnih interakcija, koje uključuju geste, do integriranoga sustava govora i gesti, te da geste nisu samo prijelazna faza prema jeziku, nego, kako navodi Goldin-Meadow (2003), temeljna sastavnica komunikacijskoga i

kognitivnoga razvoja koja aktivno sudjeluje u oblikovanju jezičnih sposobnosti.

Funkcije gesti

Svaka ljudska komunikacija teži biti intencijska, no, da bi ona ostvarila svoju namjeru, nužno je postojanje komunikacijskih sredstava. Komunikacijska sredstva mogu biti verbalna i neverbalna. Upravo su jedno od takvih neverbalnih sredstava komunikacije geste. Guevara i Rodríguez (2023) ističu da su upravo tzv. ostenzivne geste, odnosno geste pokazivanja i davanja predmeta, među prvim oblicima namjerne komunikacije te imaju prva obilježja deklarativne funkcije u komunikaciji. One omogućuju djetetu da dijeli referenciju s drugom osobom preko samoga objekta, čime objekt postaje središte interpersonalne razmjene. Autori pritom naglašavaju da te geste prethode klasičnoj gesti pokazivanja i predstavljaju jedan od razvojnih preduvjeta za pojavu pokazne geste. Isto tako Crais i Ogletree (2016) navode da su geste jedan od najdosljednijih pokazatelja intencionalnosti te pomažu djeci u izražavanju vlastitih želja i potreba drugim osobama te da u ranoj komunikaciji imaju ključnu ulogu u uspostavljanju združene pažnje između djeteta i odrasle osobe.

Može se reći da geste u interpersonalnoj komunikaciji imaju višestruke funkcije kao što su: izražavanje potreba, uspostavljanje združene pažnje, dijeljenje iskustava te regulacija interakcije.

Jedna je od temeljnih funkcija gesta omogućavanje izražavanja potreba i komunikacijskih namjera, osobito u razdoblju prije usvajanja jezika i razvoja govora. Djeca koriste geste kako bi zatražila predmet, odbila nešto ili usmjerila ponašanje drugih. Novija istraživanja potvrđuju da učestalost i raznolikost gesta u predjezičnoj fazi značajno koreliraju s kasnijim jezičnim razvojem (Stewart i sur., 2021). Osim toga, geste imaju kompenzacijsku funkciju u situacijama kada verbalna komunikacija nije dostupna ili je ograničena, što dodatno potvrđuje njihovu adaptivnu vrijednost u komunikaciji (Iverson i Goldin-Meadow, 2005, Choi i Rowe, 2024).

Sljedeća je funkcija gesti uspostavljanje i ostvarivanje sociokognitivnoga fenomena združene pažnje. Gesta pokazivanja ključna je za razvoj združene pažnje – specifične kognitivne sposobnosti koordiniranja pažnje između osobe i objekta. Združena pažnja predstavlja temelj za razvoj jezika i socijalne kognicije. Recentna istraživanja naglašavaju da su teškoće vezane za uporabu gesta u ranoj dječjoj komunikaciji i u združivanju pažnje s komunikacijskim partnerom rani indikatori razvojnih odstupanja, poput poremećaja iz spektra autizma (Tomasello, 2003, Qaraqe i sur., 2026). Time se dodatno potvrđuje da geste nisu samo komunikacijsko sredstvo, nego i važan razvojni marker socijalnoga razumijevanja.

Treća je funkcija gesta dijeljenje iskustava i socijalna povezanost. Naime, geste omogućuju dijeljenje iskustava, interesa i emocija s drugima, što nadilazi instrumentalnu funkciju interpersonalne komunikacije. Djeca često koriste geste kako bi podijelila

pažnju sa svojom okolinom prema nečemu zanimljivome, bez izravnoga zahtjeva. Takvo ponašanje ukazuje na razvoj razumijevanja drugih kao potencijalnih komunikacijskim partnera te osoba s vlastitim mentalnim stanjima, znanjima, uvjerenjima i sl.

Suvremena istraživanja potvrđuju da geste igraju ključnu ulogu u razvoju zajedničkoga značenja i socijalne interakcije unutar multimodalnoga komunikacijskoga sustava (Liszkowski i sur., 2006, Morgenstern, 2024).

Geste, također, imaju važnu ulogu u organizaciji i regulaciji komunikacijskih razmjena i socijalne interakcije. One signaliziraju početak, održavanje i završetak socijalne interakcije te pomažu u koordinaciji komunikacije između komunikacijskih partnera.

Istraživanja pokazuju da su geste i govor vremenski i funkcionalno usklađeni, što omogućuje učinkovitiju komunikaciju i bolju razumljivost poruke (Bruner, 1983, Eigsti i Pouw, 2024). Ova sinkronizacija ukazuje na duboku integraciju gesta u cjelokupan komunikacijski sustav.

Povezanost gesti i jezika

Jedan je od najkonzistentnijih nalaza u suvremenoj literaturi da rana uporaba gesta predviđa kasniji jezični razvoj. Istraživanja pokazuju da učestalost i raznolikost gesti u predjezičnoj fazi razvoja značajno koreliraju s veličinom kasnijega rječnika i brzinom usvajanja jezika (Stewart i sur., 2021). Recentna longitudinalna istraživanja dodatno potvrđuju ovu povezanost. Primjerice, utvrđeno je da uporaba gesta kod djece u dobi od oko 14 mjeseci značajno predviđa sposobnost razumijevanja riječi, pri čemu određene vrste gesta (primjerice radnje s predmetima) imaju posebno snažnu prediktivnu vrijednost (Marklund i sur., 2025). Nadalje, istraživanja Rowe i Goldin-Meadow (2009), Kuvač Kraljević i sur. (2014) te Wu i sur. (2025) navode da geste predviđaju razvoj rječnika i složenijih jezičnih struktura pri čemu posebno mjesto među deiktičkim gestama zauzima gesta pokazivanja, koja je jedno od najistraživanijih područja u razvoju komunikacije. Brojna istraživanja potvrđuju snažnu povezanost između rane uporabe pokazne geste i kasnijega jezičnoga razvoja, uključujući i pojavu prvih riječi i kasniji razvoj rječnika (Rowe i Goldin-Meadow, 2009; Özçalişkan i sur., 2016). Zbog toga se gesta pokazivanja smatra važnim ranim indikatorom tipičnoga jezičnoga razvoja, ali i korisnim kliničkim pokazateljem mogućih razvojnih odstupanja.

Iverson i Goldin-Meadow (2005) navode da se značenja često prvo pojavljuju u gestama, a zatim u govoru, što upućuje na neodvojivu povezanost jezično-govornoga razvoja i gesta u ranome komunikacijskome razvoju djeteta, a Liu i sur. (2024) navode da odstupanja u razvoju i uporabi gesta mogu poslužiti kao rani dijagnostički pokazatelji odstupanja u komunikacijskome razvoju, pa čak i širemu razvojnome kontekstu.

Isto tako, suvremena istraživanja naglašavaju da geste i govor čine jedinstven komunikacijski sustav. Njihova međusobna povezanost očituje se u vremenskoj usklađenosti, semantičkoj komplementarnosti i zajedničkoj funkciji u prijenosu značenja (Rombouts i sur., 2023).

Primjerice, djeca i odrasli često koriste geste kako bi nadopunili ili pojasnili verbalni iskaz. U nekim slučajevima geste prenose informacije koje nisu eksplicitno izražene govorom, čime obogaćuju komunikaciju. Ova integracija posebno je važna u situacijama kada su jezične sposobnosti ograničene, primjerice u ranome razvoju ili kod djece s jezičnim poremećajima (Choi i Rowe, 2024).

Osim toga, istraživanja pokazuju da stupanj usklađenosti gesti i govora odražava razinu jezičnoga razvoja, što dodatno potvrđuje njihovu međusobnu ovisnost. Ovi rezultati upućuju na zaključak da geste nisu samo indikator postojećih sposobnosti, nego aktivno sudjeluju u oblikovanju jezičnoga sustava. Drugim riječima, geste mogu „otvoriti put" razvoju jezika tako što omogućuju djetetu da izrazi značenja prije nego što razvije odgovarajuće verbalne sposobnosti i time ostvari komunikaciju sa svojom okolinom što je temelj ranoga učenja i stjecanja iskustava.

Jedno od važnih područja istraživanja odnosi se na ulogu gesta u učenju novih riječi. Novija eksperimentalna istraživanja pokazuju da uključivanje gesti u proces učenja značajno poboljšava usvajanje rječnika, kako u materinskome tako i u stranome jeziku (Oppici i sur., 2023). Slično tome, istraživanja u obrazovnome kontekstu pokazuju da simboličke i ikoničke geste olakšavaju razumijevanje i pamćenje novih riječi, osobito kod djece s jezičnim poremećajima (Frey i Lüke, 2023). Ovi nalazi podupiru teoriju iskustvenoga učenja (engl. embodied cognition), prema kojoj su kognitivni procesi, uključujući jezik, usko povezani s tjelesnim iskustvom i motoričkom aktivnošću. Geste u tome smislu djeluju kao most između percepcije, akcije i jezične reprezentacije.

Povezanost gesta i jezika posebno je važna u kontekstu razvojnih odstupanja. Istraživanja pokazuju da djeca s razvojnim jezičnim poremećajem ili poremećajem iz spektra autizma često pokazuju specifične obrasce u uporabi gesti (Dimitrova i Özçalışkan, 2022). S jedne strane, neka djeca koriste geste kao kompenzacijski mehanizam za nedostatke u jeziku i govoru, dok s druge strane odstupanja u uporabi gesta mogu biti rani pokazatelj teškoća u razvoju interpersonalne komunikacije.

RASPRAVA

Cilj ovoga rada bio je analizirati ulogu gesta u interpersonalnoj komunikaciji u ranoj dječjoj dobi te razmotriti njihovu povezanost s kasnijim jezičnim razvojem. Dobiveni teorijski uvidi iz pregledane literature upućuju na to da geste predstavljaju temeljni element ranoga komunikacijskoga sustava te da njihova funkcija nadilazi jednostavno „prijelazno sredstvo" prema govoru, što je u skladu s suvremenim multimodalnim pristupima razvoju jezika (Goldin-Meadow, 2003; Rombouts i sur., 2023).

Analiza razvoja gesta u interpersonalnoj komunikaciji pokazuje da se komunikacijski razvoj ne odvija linearno, nego kontinuiranom integracijom različitih modaliteta izražavanja. Već u predjezičnoj fazi dijete koristi geste kao primarno sredstvo izražavanja intencionalnosti, što potvrđuje tezu da se osnove

interpersonalne komunikacije uspostavljaju prije usvajanja jezika i pojave govora (Iversoni Goldin-Meadow, 2005; Tomasello, 2008). Ovi nalazi podržavaju razvojnu perspektivu prema kojoj se jezik ne razvija izolirano, nego u okviru širega sustava socijalne interakcije.

Posebno je značajan nalaz da geste često prethode verbalnim izrazima istoga značenja, što upućuje na to da se semantički sadržaji najprije pojavljuju u neverbalnome modalitetu, a tek potom u verbalnome (Iverson i Goldin-Meadow, 2005). Ovakvi rezultati snažno podupiru hipotezu o gestama kao kognitivnom „prethodniku" jezika, odnosno kao mediju kroz koji dijete prvi put strukturira i eksternalizira značenja. Dodatno, longitudinalna istraživanja potvrđuju da rani gestovni repertoar ima prediktivnu vrijednost za kasniji razvoj rječnika i sintaktičkih struktura (Rowe i Goldin-Meadow, 2009; Marklund i sur., 2025; Wu i sur., 2025).

U kontekstu funkcionalne analize rezultati jasno pokazuju da geste imaju višestruke komunikacijske funkcije: izražavanje potreba, uspostavljanje združene pažnje, dijeljenje iskustava te regulaciju socijalne interakcije. Posebno je važna funkcija združene pažnje, koja se u literaturi smatra jednim od ključnih preduvjeta za razvoj jezika i socijalne kognicije (Tomasello, 2003; Guevara i Rodríguez, 2023). Ovaj nalaz upućuje na to da geste ne služe samo prijenosu informacija nego i izgradnji zajedničkoga mentalnoga prostora između djeteta i komunikacijskoga partnera.

Kritička analiza literature također ukazuje na to da se uloga gesta ne može razumjeti izvan socijalnoga konteksta. Geste nastaju i razvijaju se u interakciji s odraslima, pri čemu su reakcije okoline ključne za njihovu funkcionalnu stabilizaciju i semantičku validaciju (Bruner, 1983; Tomasello, 2008). Time se potvrđuje da je razvoj gesta duboko interakcijski uvjetovan proces, u kojemu dijete aktivno sudjeluje u konstrukciji komunikacijskoga značenja.

Suvremeni pristupi dodatno naglašavaju multimodalnu prirodu komunikacije, u kojoj geste i govor funkcioniraju kao integrirani sustav (Rombouts i sur., 2023; Karadöller i sur., 2024). Ova integracija posebno je vidljiva u ranome razvoju, ali i kasnije, kada geste ne nestaju nego se transformiraju u prateći i dopunjujući element govora (McNeill, 1992). Takva perspektiva osporava tradicionalne linearne modele razvoja jezika i podupire ideju o paralelnome razvoju više komunikacijskih modaliteta.

Posebno važan aspekt odnosi se na kliničku i razvojnu relevantnost gesta. Literatura konzistentno pokazuje da odstupanja u gestovnome razvoju mogu biti rani pokazatelji teškoća u komunikacijskome i socijalnome razvoju, uključujući poremećaj iz spektra autizma i jezične poremećaje (Liu i sur., 2024; Choi i Rowe, 2024; Dimitrova i Özçalışkan, 2022). Time geste dobivaju i dijagnostičku vrijednost, jer omogućuju rano prepoznavanje atipičnih razvojnih obrazaca.

S druge strane, rezultati istraživanja također pokazuju da geste mogu imati kompenzacijsku i facilitacijsku funkciju u jezičnome razvoju. One omogućuju djetetu da izrazi značenja prije nego što

posjeduje odgovarajuće verbalne resurse, čime se osigurava kontinuitet komunikacije i olakšava usvajanje jezika (Frey i Lüke, 2023; Oppici i sur., 2023). Ova funkcija posebno je značajna u obrazovnim i terapijskim kontekstima, gdje se geste mogu koristiti kao poticajno sredstvo u razvoju jezika.

Sve navedeno dovodi do zaključka da geste nisu periferni element komunikacije, nego njezina temeljna sastavnica koja aktivno sudjeluje u razvoju jezika, socijalne kognicije i interpersonalnoga razumijevanja. Njihova se uloga ne može svesti na prijelaznu fazu prije govora, nego ih je potrebno promatrati kao integralni dio multimodalnoga komunikacijskoga sustava koji se razvija tijekom cijeloga djetinjstva.

Ipak, unatoč velikome broju istraživanja, ostaje otvoreno pitanje mehanizama koji povezuju pojedine tipove gesta sa specifičnim jezičnim ishodima kao i uloga kulturoloških i kontekstualnih varijabli u tome odnosu. Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na longitudinalne i interkulturalne studije koje bi omogućile preciznije razumijevanje razvojne dinamike gesti i jezika te njihovih interakcijskih mehanizama.

Ako se osvrnemo na metodološke aspekte, onda treba spomenuti ograničenja analiziranih istraživanja koja uključuju uglavnom laboratorijske uvjete ispitivanja i roditeljske procjene, što može dovesti do određenih pristranosti u zaključivanju. Ta nas činjenica upućuje na potrebu za prirodnijim uvjetima istraživanjima. No, unatoč navedenim ograničenjima, rezultati podržavaju multimodalni pristup komunikaciji (Clark i Kelly, 2022) jer sinteza suvremenih istraživanja jasno pokazuje da je odnos između gesta i jezika dinamičan i dvosmjeran te da upravo takav pristup osigurava urednu i uspješnu interpersonalnu komunikaciju.

ZAKLJUČAK

Na temelju provedene teorijske analize može se zaključiti da geste u ranoj dječjoj dobi predstavljaju ključnu sastavnicu razvoja interpersonalne komunikacije te da njihova uloga znatno nadilazi funkciju privremenoga ili pomoćnoga sredstva prije pojave govora. Dobiveni uvidi konzistentno ukazuju na to da se komunikacijski razvoj odvija u okviru multimodalnoga sustava u kojemu su geste, govor i druge neverbalne sastavnice međusobno funkcionalno povezane i razvojno isprepletene (Goldin-Meadow, 2003; Rombouts i sur., 2023).

Analiza razvoja i funkcija gesta pokazuje da se osnove intencijske komunikacije uspostavljaju prije verbalnoga izražavanja, pri čemu geste imaju središnju ulogu u izražavanju namjera, uspostavljanju združene pažnje i dijeljenju iskustava s drugima. Time se potvrđuje da se rana komunikacija ne može razumjeti izvan socijalnoga konteksta, jer se značenje gesta oblikuje u interakciji s komunikacijskim partnerima (Bruner, 1983; Tomasello, 2008).

Posebno značajan nalaz odnosi se na povezanost gesta i jezika, pri čemu rezultati konzistentno pokazuju da geste često prethode verbalnim izrazima istoga značenja te tako predstavljaju ranu eksternalizaciju semantičkoga sadržaja. Longitudinalni nalazi dodatno

potvrđuju da rani gestovni repertoar ima prediktivnu vrijednost za kasniji razvoj rječnika i složenijih jezičnih struktura (Rowe i Goldin-Meadow, 2009; Marklund i sur., 2025; Wu i sur., 2025). Ovakvi rezultati podržavaju razvojnu interpretaciju prema kojoj geste imaju ulogu kognitivnoga i komunikacijskoga preteče jezika.

Funkcionalna analiza dodatno pokazuje da geste imaju višestruke uloge: od izražavanja potreba i regulacije ponašanja, preko uspostavljanja združene pažnje, do sudjelovanja u socijalnoj razmjeni i dijeljenju mentalnih stanja. Posebno je važna njihova uloga u razvoju združene pažnje, koja predstavlja temeljni preduvjet za razvoj jezika i socijalne kognicije (Tomasello, 2003; Guevara i Rodríguez, 2023). Time geste dobivaju status ne samo komunikacijskoga sredstva nego i ključnoga razvojno-kognitivnoga mehanizma.

Istodobno, rezultati ukazuju na to da se geste ne mogu promatrati izolirano od socijalnoga okružja, jer njihovo značenje i funkcionalna stabilizacija ovise o interakciji s odraslima i kulturološkim obrascima komunikacije (Bruner, 1983; Tomasello, 2008). U tome smislu razvoj gesti odražava aktivnu ulogu djeteta u konstrukciji značenja unutar socijalne interakcije.

Suvremeni pristupi dodatno potvrđuju multimodalnu prirodu komunikacije, pri čemu geste i govor funkcioniraju kao integrirani sustav koji se razvija paralelno i međusobno nadopunjuje u razvojnim fazama (McNeill, 1992; Rombouts i sur., 2023). Geste pritom ne nestaju razvojem jezika, nego se transformiraju u suptilnije oblike neverbalne potpore govoru, čime ostaju trajni dio komunikacijskoga repertoara.

Važan doprinos analizirane literature odnosi se i na kliničku relevantnost gesti, s obzirom na to da odstupanja u njihovu razvoju mogu predstavljati rane indikatore teškoća u jezičnome i socijalno-komunikacijskome razvoju (Liu i sur., 2024; Choi i Rowe, 2024; Dimitrova i Özçalışkan, 2022). Time geste dobivaju i dijagnostičku vrijednost u ranoj identifikaciji razvojnih odstupanja.

Zaključno, može se reći da geste predstavljaju temeljni element ranoga komunikacijskog razvoja, koji aktivno sudjeluje u oblikovanju jezika, socijalne kognicije i interpersonalnoga razumijevanja. Umjesto da ih se promatra kao prijelaznu fazu prema govoru, potrebno ih je razumjeti kao sastavni dio multimodalnoga komunikacijskoga sustava koji ima dugoročan razvojni značaj. Istodobno, otvorena ostaju pitanja o specifičnim mehanizmima povezanosti pojedinih tipova gesta i jezičnih ishoda kao i o ulozi kulturnih i kontekstualnih čimbenika, što upućuje na potrebu daljnjih longitudinalnih i interkulturalnih istraživanja.

LITERATURA

- Acredolo, L., & Goodwyn, S. (1988). Symbolic gesturing in normal infants. Child Development, 59(2), 450–466. https://doi.org/10.2307/1130324
- Bates, E., Benigni, L., Bretherton, I., Camaioni, L., & Volterra, V. (1979). The emergence of symbols: Cognition and communication in infancy. Academic Press.

- Bates, E., Camaioni, L., & Volterra, V. (1979). The acquisition of performatives prior to speech. Merrill-Palmer Quarterly, 25(3), 205–226.
- Blaži, D. (2015). Ima li potrebe za logopedskom dijagnostikom prije treće godine. U: N. Milošević (ur.). Govorno-jezički poremećaji razvojnog doba: zbornik radova (str. 49-73). Beograd: Udruženje logopeda Srbije.
- Bruner, J. (1983). Child's talk: Learning to use language. W. W. Norton & Company.
- Carpenter, M., Nagell, K., & Tomasello, M. (1998). Social cognition, joint attention, and communicative competence from 9 to 15 months of age. Monographs of the Society for Research in Child Development, 63(4), 1–143.
- Choi, B., & Rowe, M. L. (2024). The role of gesture in language development for neurotypical children and children with or at increased likelihood of autism. Topics in Cognitive Science, 17(3), 527–544. https://doi.org/10.1111/tops.12723
- Clark, E. V., & Kelly, B. F. (2022). Constructing a system of communication with gestures and words. In A. Morgenstern & S. Goldin-Meadow (Eds.), Gesture in language: Development across the lifespan (pp. 137–156). De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9783110567526-006
- Colonnesi, C., Stams, G. J. J. M., Koster, I., & Noom, M. J. (2010). The relation between pointing and language development: A meta-analysis. Developmental Review, 30(4), 352–366. https://doi.org/10.1016/j.dr.2010.10.001
- Crais, E. R., Douglas, D. D., & Campbell, C. C. (2004). The intersection of the development of gestures and intentionality. Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 47(3), 678–694. https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004/053)
- Crais, E. R., Watson, L. R., & Baranek, G. T. (2009). Use of gesture development in profiling children's prelinguistic communication skills. American Journal of Speech-Language Pathology, 18(1), 95–108.
- Crais, E. R., & Ogletree, B. T. (2016). Prelinguistic communication development. In G. Paul, C. Norbury, & C. Gosse (Eds.), Language disorders from infancy through adolescence (5th ed.). Elsevier.
- Dimitrova, N., & Özçalışkan, Ş. (2022). Gesture production and comprehension in autism and typical development. Journal of Nonverbal Behavior, 46, 173–196. https://doi.org/10.1007/s10919-021-00394-y
- Eigsti, I. M., & Pouw, W. (2024). Deliberate synchronization of speech and gesture: Effects of neurodiversity and development. Language and Cognition, 16(4), 1812–1833. https://doi.org/10.1017/langcog.2024.33
- Frey, N., & Lüke, C. (2023). Iconic gestures support novel word learning in multilingual students.

Child Language Teaching and Therapy, 39(2). https://doi.org/10.1177/026565902311 66919

- Goldin-Meadow, S. (2003). Hearing gesture: How our hands help us think. Harvard University Press.
- Guevara, I., & Rodríguez, C. (2023). Developing communication through objects: Ostensive gestures as the first gestures in children's development. Developmental Review, 68, 101076. https://doi.org/10.1016/j.dr.2023.1010 76
- Iverson, J. M. (2010). Developing language in a developing body: The relationship between motor development and language development. Journal of Child Language, 37(2), 229–261. https://doi.org/10.1017/S030500090 9990432
- Iverson, J. M., Capirci, O., & Caselli, M. C. (1994). From communication to language in two modalities. Cognitive Development, 9(1), 23–43.
- Iverson, J. M., & Goldin-Meadow, S. (2005). Gesture paves the way for language development. Psychological Science, 16(5), 367–371. https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01542.x
- Jović, M., & Cepanec, M. (2023). Geste kod djece dobi od 4. do 7. godine – koliko su učestale i kada se javljaju? Logopedija, 13(1), 19–27. https://doi.org/10.31299/log.13.1.3
- Karadöller, D. Z., Sümer, B., & Özyürek, A. (2024). First-language acquisition in a multimodal language framework: Insights from speech, gesture, and sign. First Language, 45, 1–38. https://doi.org/10.1177/014272372412 90678
- Kendon, A. (2004). Gesture: Visible action as utterance. Cambridge University Press.
- Knapp, M. L., Hall, J. A., & Horgan, T. G. (2013). Nonverbal communication in human interaction (8th ed.). Wadsworth.
- Kuvač Kraljević, J., Cepanec, M., & Šimleša, S. (2014). Gestural development and its relation to a child's early vocabulary. Infant Behavior and Development, 37(2), 192–202. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2014. 01.004
- Kuvač Kraljević, J., Hržica, G., & Vučković, K. (2014). Rani komunikacijski razvoj: Povezanost gesta i jezika. Suvremena lingvistika, 40(77), 1–20.
- Liszkowski, U., Carpenter, M., Striano, T., & Tomasello, M. (2006). 12- and 18-month-olds point to provide information for others. Journal of Cognition and Development, 7(2), 173–187. doi: 10.1207/s15327647jcd0702_2
- Liu, L., Ye, Q., Xing, Y., Xu, Y., Zhu, H., Lv, S., Zou, X., & Deng, H. (2024). Early gesture development as a predictor of autism spectrum disorder in elevated-likelihood infants of ASD. BMC Psychiatry, 24, 710. https://doi.org/10.1186/s12888-024-06173-5
- Marklund, U., Marklund, E., Gustavsson, L., & Samuelsson, C. (2025). Relationship between gestures and vocabulary in 14-month-old Swedish-learning

children. Scandinavian Journal of Psychology, 66(2), 219–230. https://doi.org/10.1111/sjop.13077

- McNeill, D. (1992). Hand and mind: What gestures reveal about thought. University of Chicago Press.
- Mitchell, S., Brian, J., Zwaigenbaum, L., Roberts, W., Szatmari, P., Smith, I., & Bryson, S. (2006). Early language and communication development of infants later diagnosed with autism spectrum disorder. Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 27(2 Suppl), S69–S78. https://doi.org/10.1097/00004703-200604002-00004
- Morgenstern, A. (2024). Gesture and first language development: The multimodal child. In A. Cienki (Ed.), The Cambridge handbook of gesture studies (pp. 368–397). Cambridge University Press.
- Oppici, L., Mathias, B., Narciss, S., & Proske, A. (2023). Benefits of enacting and observing gestures on foreign language vocabulary learning: A systematic review and meta-analysis. Behavioral Sciences, 13(11), 920. https://doi.org/10.3390/bs13110920
- Özçalışkan, Ş., Adamson, L. B., & Dimitrova, N. (2016). Early deictic but not other gestures predict later vocabulary in both typical development and autism. Autism, 20(6), 754–763. https://doi.org/10.1177/1362361315605921
- Özçalışkan, Ş., & Goldin-Meadow, S. (2010). Sex differences in language first appear in gesture. Developmental Science, 13(5), 752–760. https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2009.00933.x
- Qaraqe, M., Varghese, E. B., Qadir, I., Al-Thani, D., & Baroudi, C. T. (2026). Joint attention in autism: A narrative review of assessment techniques from behavioral observation to artificial intelligence. Behavior Research Methods, 58(3), 77. https://doi.org/10.3758/s13428-026-02950-0
- Rombouts, E., Leenen, L., Maes, B., & Zink, I. (2023). Gesture–speech integration is related to vocabulary skills in children with developmental language disorder, Williams syndrome and typical development. International Journal of Language & Communication Disorders, 58(1), 206–220. https://doi.org/10.1111/1460-6984.12780
- Rowe, M. L., & Goldin-Meadow, S. (2009). Differences in early gesture explain SES disparities in child vocabulary size at school entry. Science, 323(5916), 951–953. https://doi.org/10.1126/science.1167025
- Stewart, J. R., Vigil, D. C., & Carlson, R. (2021). Frequency of gesture use and language in typically developing prelinguistic children. Infant Behavior and Development, 62, 101527. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2021.101527
- Tomasello, M. (2003). Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition. Harvard University Press.
- Tomasello, M. (2008). Origins of human communication. MIT Press.

- Trevarthen, C. (1979). Communication and cooperation in early infancy. In M. Bullowa (Ed.), Before speech: The beginning of interpersonal communication (pp. 321–347). Cambridge University Press.
- Volterra, V., Iverson, J. M., & Castrataro, M. (2006). The development of gesture in infancy. In W. Damon, R. M. Lerner, D. Kuhn, & R. S. Siegler (Eds.), Handbook of child psychology: Vol. 2. Cognition, perception, and language (6th ed.). Wiley.
- Wu, D., Moraglia, L. E., Ravi, S., Elison, J. T., Wolff, J. J., Estes, A., St. John, T., Zwaigenbaum, L., Marrus, N., Hazlett, H., Schultz, R., Botteron, K., Dager, S. R., Abdi, H., Piven, J., & Swanson, M. R. (2025). Clarifying the developmental association between gesture and later vocabulary for autistic children. Infant Behavior and Development, 79, Article 102058. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2025.102058

- Trevarthen, C. (1979). Communication and cooperation in early infancy. In M. Bullowa (Ed.), Before speech: The beginning of interpersonal communication (pp. 321–347). Cambridge University Press.
- Volterra, V., Iverson, J. M., & Castrataro, M. (2006). The development of gesture in infancy. In W. Damon, R. M. Lerner, D. Kuhn, & R. S. Siegler (Eds.), Handbook of child psychology: Vol. 2. Cognition, perception, and language (6th ed.). Wiley.
- Wu, D., Moraglia, L. E., Ravi, S., Elison, J. T., Wolff, J. J., Estes, A., St. John, T., Zwaigenbaum, L., Marrus, N., Hazlett, H., Schultz, R., Botteron, K., Dager, S. R., Abdi, H., Piven, J., & Swanson, M. R. (2025). Clarifying the developmental association between gesture and later vocabulary for autistic children. Infant Behavior and Development, 79, Article 102058. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2025.102058

THE ROLE OF GESTURES IN EARLY CHILDHOOD INTERPERSONAL COMMUNICATION: A REVIEW AND THEORETICAL ANALYSIS

Gestures represent one of the earliest forms of human communication and play a central role in the early development of interpersonal relationships and language. The aim of this paper was to examine the role of gestures in early communicative development through a review of contemporary literature. A narrative review of relevant studies from the fields of developmental psychology, linguistics, and speech-language pathology was conducted. The findings indicate that gestures precede verbal communication, predict vocabulary development, and contribute to the establishment of joint attention and social interaction. The discussion highlights the multimodal nature of communication and emphasizes the need to integrate gestures, language, and speech into theoretical models of communicative development. In conclusion, gestures represent a fundamental component of the human communication system and serve as important indicators of early communicative development, as well as potential markers of developmental deviations in interpersonal communication skills.

Keywords: gestures; early interpersonal communication; language development; joint attention; nonverbal communication.